

1984

Romanas

DŽULIJA

ISPŪDINGI APMASTYMAI APIE TOTALITARIZMĄ
ORWELLO IR MŪSŲ LAIKAIS. – THE GUARDIAN

SANDRA NEWMAN

IR PATS TO NENUTUOKDAMAS, VISKĄ PRADĖJO ŽMOGUS IŠ DOKUMENTŲ SKYRIAUS, TASAI NOSĮ RIEČIANTIS RIMTUOLIS, ATSIDUODANTIS SENUOJU PASAULIU. Saimas jį vadino senu rukšna.

Tiesą sakant, Džulija jau buvo atkreipusi į jį dėmesį. Trylika nulis nulis Literatūros, Dokumentų ir Tyrimų skyriai drauge valgo, todėl galima įsiminti kiekvieną veidą. Iki tol jis tikrai tebuvo senas rukšna — nuolat it musę prarijęs, dažniau kosintis nei kalbantis. Tikrasis jo vardas — draugas Smitas, nors „draugas“ jam kažin kaip niekada netiko. Aišku, jeigu kvailai jautiesi į kitą kreipdamasis „drauge“, jau geriau visai su tokiu nešnekėti.

Jis buvo lieknas ir labai šviesus. Gražus; tiksliau, galėjo būti gražus, jei nebūtų buvęs toks surūgęs. Niekada jo nepamatysi besišypsančio, nebent iš pagarbos partijai išsišiepdamas dirbtine šypsena. Kartą Džulija padarė klaidą — pirma *jam* nusišypsojo ir sulaukė tokio žvilgsnio, nuo kurio pieną sutrauktų. Žmonės kalbėjo, kad jis dirba meistriškai, bet vargu ar galėjo tikėtis paaukštinimo, nes jo tėvai buvo nežmogai. Turbūt dėl to jis toks rūstus.

Vis dėlto apmaudu, kad Saimas taip jį kankino savo pašaipomis. Saimas dirbo Teisybės ministerijoje, Tyrimų skyriuje, kūrė naujakalbės žodžius. Tie žodžiai turėjo apvalyti protus, bet iš tikrųjų buvo kaip rakštis subinėj — jų nebuvo įmanoma išmokti. Dauguma žmonių kažkaip kimšo juos į galvą, bet senas rukšna Smitas nė „pliusnegeras“ nesugebėjo išspausti nesukeldamas įtarimų, kad nuo šio žodžio jam svyla gerklė. Dėl to Saimas tik dar labiau prie jo šliejosi, dėjosi geriausiu draugu, bruko į savo kalbą dar daugiau naujakalbės žodelių ir stebėjo, kaip pašnekovas ran-

gosi. Be to, Smitas buvo per skystas viešų egzekucijų vaizdams, todėl Saimas jam pasakodavo apie matytus korimus, atkartodavo smaugiamų žmonių leidžiamus garsus ir sakė, kad jam ypač patinka matyti išlendančius pakaruoklių liežuvius. Smito veidas akyse pažaliuodavo. Saimas pamėgo tokias linksmybes.

Džulija tik kartą kalbėjosi su tuo vyruku, kai jiedu valgykloje buvo susėdę prie vieno stalo. Tuomet ji dar turėjo vilčių jį palenkti. Teisybės ministerijoje taip mažai patrauklių vyrų; ji tikėjosi pažadinti Smito aistrą ir smagiau stumti nuobodžias dienas. Taigi šilčiau nei pridera plepėjo su juo apie naują trejų metų planą, apie tai, kad Literatūros skyriui nusišypsojo sėkmė — pagarba Didžiajam Broliui — sulaukti naujų darbuotojų, paskui pasidomėjo, kaip sekasi Dokumentų skyriui.

Užuot atsakęs, jis, nežiūrėdamas jai į akis, pasitikslino:

— Vadinasi, dirbi prie literatūros mašinos?

Ji nusijuokė:

— Taisau visus techninius gedimus, drauge. Mašina ne viena. Būtų puiku, jei galėčiau kiaurą dieną aptarnauti vienintelę mašiną!

— Visada matau tave su veržliarakčiu.

Jo akys nukrypo į raudoną Jaunimo antilytinės lygos diržą jai ant juosmens, paskui žvilgsnis mikliai nušoko kitur, tarsi jis būtų nukrėstas elektrošoko. Ji matė, kad šitas vargšas kvailiukas jos bijo. Baiminasi, kad jinai jį įduos, apkaltinusi lytikalte, tarsi būtų įžiūrėjusi jo galvoje bręstančią nešvankybę!

Na, dabar jau nebebuvo jokios prasmės. Jie baigė valgyti tylėdami.

Viskas pasikeitė tądien, kai O'Brajenas ryte lankėsi Literatūros skyriuje; tą balandžio rytą siautė baisus vėjas, tratėjo, braškėjo ir dejavo visas Londonas, grasindamas išvirsti iš kojų. Kadangi atėjo O'Brajenas, Literatūros skyrius pavirto į beprotnamį — visi

stengėsi pasirodyti, kaip uoliai geba dirbti, bet Džulijos padangėje buvo ramu. Visą rytą ji vaikštinėjo tarpueiliais veltui dairydamasi geltonų vėliavėlių, reiškiančių, kad kam nors reikia pataisyti mašiną. Paprastai vėliavėlės dygdavo it piktžolės, ir Džulija kiaurą dieną puldinėdavo nuo vieno prie kito, klausydamasi tos pačios dainelės: „Drauge, mašina barška... Oi, kažkodėl nebeveikia. Gal galėtum pažiūrėti?“ Dauguma prašymų padėti tebuvo dingstis išsmukti paplepėti ar išmesti burnelę džino, bet Džulija visada suvaidindavo savo vaidmenį — išjungdavo mašiną ir dėdavosi ieškanti tariamo gedimo priežasties.

Šiandieną čia — nė garselio. Visi pernelyg įsibaiminę, kad tik O'Brajenas jų nepalaikytų sabotажininkais. Džulija visą rytą vaikščiojo tarpueiliais svajodama parūkyti, bet žinojo, kad išsitraukusi cigaretę pasirodytų nusikalstamai dykinėjanti.

Literatūros skyrius buvo įrengtas didelėse belangėse gamyklos patalpose pirmuose dviejuose Teisybės ministerijos pusrūsio aukštuose. Beveik visą erdvę užėmė siužeto mašinos — aštuoni didžiuliai mechanizmai, tarsi paprastos blizgaus metalo dėžės. Jas atidarius, matyti viduriai — įvairiausių daviklių ir krumpliaračių brūzgynai. Tik Džulija ir jos kolegė Esi žinojo, kaip įsirangyti vidun nieko nepažeidžiant. Svarbiausias mechanizmas — kaleidoskopas, sudarytas iš šešiolikos komplektų žnyplių, renkančių ir dėliojančių siužeto elementus; šimtai metalinių raidžių buvo sugriebiamos ir atmetamos, kol rasdavosi deranti kombinacija. Tinkamai supuolusį derinį įrenginys išdėliodavo ant įmagnetintos plokštelės. Tada plokštelė būdavo nardinama į padėklą su rašalu, ištraukiama ir įspaudžiama į popieriaus ritinį. Popieriaus lakštas su atspaudu iškerpamas. Gamybos vadovas iškarpas surinkdavo.

Rezultatas — vertikaliomis ir horizontaliomis linijomis išmargintas spaudinys, juokais vadinamas „bingo kortele“, koduojantis pasakojimo elementus — žanrą, pagrindinius veikėjus, svarbiausius epizodus. Kartą perrašinėtojas pamėgino paaiškinti

Džulijai, kaip tuos kodus interpretuoti, bet nesėkmingai. Net ir po penkerių metų darbo šiame skyriuje tie kodai jai buvo tarsi Rytazijos piktografija.

Dabar ji žiūrėjo, kaip gamybos vadovas ima nuo ritinio naują atspaudą ir mojuoja lapu, kad nudžiūtų rašalas. Galiausiai patenkintas rezultatu jis susuko lapą, įkišo į žalią cilindrą ir šį įstūmė į pneumatinį vamzdį. Iš savo posto Džulija galėjo stebėti cilindro skrydį lubose pritaisytų permatomų plastikinių žarnų raizginiu, kol galiausiai jis pliumptelėjo į dėžę pietiniame patalpos gale. Ten įsikūrusi redagavimo brigada, kur ilgomis eilėmis susėdę vyrai ir moterys murma į garsaraščius, „bingo korteles“ versdami į romanus ir apsakymus. Bet tuo proceso etapu jokių mašinų nereikėjo, todėl Džulijos jis nedomino.

Ją visada žavėjo siužeto mašina — ir jos darbas, ir galimybė užstrigti. Ji žinojo, kaip maišomi spaustuviniai dažai, jai patiko aiškinti, kodėl mėlyna spalva pridaro bėdų. Ji žinojo, ką daryti, kad popierius nenuslystų, žinojo, kodėl jis susimeta į gniužulą ar raukšlėjasi. Jai iki skausmo būdavo aišku, kada teks keisti vieną ar kitą detalę, ji išmanė, kaip pateikti užsakymą, kad Gamybos priemonių komitetas jo neatmestų. Bet apie knygas — galutinį rezultatą — ji išmanė menkai ir dar menkliau jomis domėjosi.

Kartą vyrukas iš redagavimo brigados jai pasakė, kad irgi nesidomi knygomis, nors anksčiau buvo nepasotinamas skaitytojas. „Žmonės sako, jei mėgsti dešrą, geriau nežiūrėk, kaip ji gaminama. Pamatęs bjaurėsiesi dešra. Tą patį galima pasakyti apie mane ir knygas.“ Džulijos manymu, posakis apie dešrą neteisingas. Ji pati be jokių skrupulų ir gamino dešras, ir jas valgė. Kartą, norėdama laimėti lažybas, ji net valgė žalią dešrą. Bet knygoms „Revoliucijos pergalė: visi už Didįjį Brolių“ arba „Karo lauko seselė VII: Larisa“ ji galėjo tą posakį pritaikyti.

Taip mąstydamą ji suprato, kad dykinėja, užsižiūrėjusi į O'Brajeną. Jis vaikštinėjo po visą aukštą, ekspromtu vis pasakysda-

mas kokią kalbą, šio to paklausinėdamas, maloniai visiems šypso-damasis. Nuo jo nutolusiose zonose žmonės dirbo nuleidę galvas, nieko nesakančiais veidais. Jie labai stengėsi imituoti mašinas; daugeliui neįtikėtinai gerai sekėsi. Bet, O'Brajenui prisiartinus, nedrąsios vilties atgaivinti veidai sukosi į jį tarsi gėlės į saulę. Kelis žmones jo gražbyliavimai išviliojo iš darbo vietų — jie spietėsi aplink O'Brajeną ir susižavėję klausėsi, ką šis kalba. Savaimė sup-rantama, vidinės partijos nario kalbos visada svarbiau nei darbas.

Žvelgiant iš Džulijos posto tarp mašinų eilių, labiausiai stul-bino fizinis O'Brajeno ir jo klausytojų kontrastas. O'Brajenas vil-kėjo storos, juodos kaip degutas amerikietiškos medvilnės kombi-nezoną — tokius dėvi vidinės partijos nariai, — kuris atrodė kaip nulietas, sakytum siūtas specialiai jam. Visi kiti buvo išorinės par-tijos žmonės ir vilkėjo mėlynos viskozės kombinezonus — arba per ankštus, arba juokingai per plačius. Vos vieną kartą užsivilkus, išsišaudavo viskozės audinio keliai; dvidešimt kartų užsivilkus, tie keliai jau būdavo stori storiausi nuo adymo. Skalbiant nusiplauda-vo dažai, todėl kiekvienas kombinezonas buvo vis kitokio mėlyno atspalvio ir dėmėtas, nes drabužis bluko netolygiai. O'Brajenas buvo aukštas, stambaus sudėjimo, o Literatūros skyriuje dirbantys žmonės — arba graudžiai liesi, arba pilvoti. Jie kūprinosi ir nuo-lat gūžėsi, kaip būdinga nuolankiesiems; O'Brajenas buvo tiesus, galingas kaip jautis. Gal kas ir fantazavo, kad stambių jo rankų krumpliai randuoti, o riesta nosis sulaužyta, bet iš tikrųjų jis buvo be jokių trūkumų. Ir dar reikėtų paminėti jo skleidžiamą žave-sį — su kiekvienu žmogumi jis elgėsi kaip su artimu bičiuliu, su kiekviena mergina — taip, tarsi ji būtų patraukusi jo akį. Apgaulė, savaimė suprantama, bet vis tiek jis negalėjo nepatikti.

Džulijai jis priminė matytą filmą, kur vidinės partijos narys užsibuvo Antrajame žemės ūkio regione ir galiausiai išgelbėjo der-lių. Tik jis įžvelgė, kad javų bėda — mažytis vabzdys, naikinantis juos iš vidaus. Už viską reikėtų dėkoti išskirtiniam jo intelektui,

kuri simbolizavo ant nosies galo nešiojami dailūs akiniai. Bet kai atėjo metas padėti derlių nuimti, jis tuos akinius susilankstė, įsikišo į kišenę, ir ūkininkai stebėjosi žvėriška jo jėga. Merginos dėl jo dūsavo, darbininkai griaudėjo juoku iš jo žemiško sąmojo. Štai toks buvo O'Brajenas, pradedant akiniais auksiniais rėmeliais ir baigiant dūsaujančiomis merginomis. Štai ir dabar šalia jo, prie ketvirtosios mašinos, išdygo Margarita iš Džulijos bendrabučio — juokiasi įraudusiais skruostais iš kažko, ką pasakė O'Brajenas, viena ranka taršo savo šviesius plaukus. Margarita Literatūros skyriuje net nedirbo ir neturėjo jokios priežasties čia būti. Jai už nugaros stovėjo Saimas ir Amplfortas; jiedu abu dirbo kartu su ja dešimtame aukšte. Turbūt jie visi trys buvo įspėti, kad O'Brajenas čia lankysis, todėl ir atlėkė.

Džulija nusigręžė suirzusi, nes ir pati pakalbintų O'Brajeną — ne iš meilės jo mėlynoms akims, bet kad pasiaiškintų, ar jam nereikia ko pataisyti namuose. Daugumai reikėdavo; visais laikais žmonės naudojosi tokiomis paslaugomis, jie niekada neturėdavo reikiamų dalių, kai šios galiausiai sugesdavo. Džulija taisydavo įrenginius namuose, kaip pati sakydavo, priimdama sau mestą iššūkį, bet kone visi, pasinaudoję jos paslauga, būdavo tokie malonūs, kad įbrukdavo penkiasdešimt dolerių. O dirbti vidinės partijos narių namuose labai apsimokėjo, net jeigu jie ir nesumokėdavo. Iš tikrųjų būtų geriau, kad jie nieko nemokėtų. Geriau, kad elgtųsi su tavimi kaip su bičiuliu. Džulija buvo girdėjusi, kad taip susibičiuliavę žmonės gaudavo darbus arba butus.

O'Brajenas būtų idealus „bičiulis“. Vis dėlto Džulija liko savo vietoje; jos veidas — pareigingo budrumo kaukė. Nuo minties, kad dabar galėtų prieiti prie šito žmogaus, visas kūnas ėjo pagau-gais. O'Brajenas buvo iš Meilės ministerijos.

Tą akimirką išjungė visas mašinas. Jos švilpė ir dejavo rim-damos tarsi sunkiai dūsaujantis didžiulis žvėris, visu griozdišku kūnu gulantis ant žemės. Kai viskas nutilo — tylą spengė, tylą —

lyg kurtumas po sprogimo, — pasigirdo švilpukas, kviečiantis neapykantos dviminutei.

Literatūros, kaip ir tuzino kitų skyrių, neapykantos dviminutės vykdavo Dokumentų skyriuje. Dokumentų skyrius turėjo vietas; pusė biurų buvo išvalyti per Mažąją korekciją 1979-aisiais. Tada ir Literatūros skyriuje įvyko lūžis — jie dirbo dienos šviesos nematančiose gelmėse, o Dokumentų skyrius buvo įsikūręs dešimtametėje aukšte, kur visose keturiose sienose buvo daugybė langų. Vis dėlto čia dirbančiųjų tykojo pinklės — jie negalėjo naudotis liftu; draugai, mankštintis sveika! Ir dar galima užberti druskos ant žaizdos — reikėtų paminėti dar tris aukštus vaiduoklius, kuriuose kitados irgi šurmuliavo biurai, bet dabar tie aukštai buvo tušti, taigi dešimtas aukštas iš tikrųjų buvo tryliktas aukštas. Šitai reiškė ne tik tris papildomus laiptų maršus, bet ir būtinybę praeiti pro tuos mirusiųjų aukštus.

Kiekvienoje laiptų aikštelėje buvo įrengta po teleekraną. Saimas ir Amplfortas, kuriems buvo sunku kopti laiptais, šnopuodami ir šluostydami nuo kaktų prakaitą, vis sustodavo ir aki-vaizdžiai žavėdamiesi pakomentuodavo iš teleekrano sklindančius žodžius. Džulija buvo įpratusi praeidama nusišypsoti kiekvienam teleekranui įsivaizduodama, kad jos pasirodymas pralinksmins kokį nors nuobodžiaujantį prižiūrėtoją. Laiptai jai buvo nebaisūs. Sulaukusi dvidešimt šešerių, ji buvo kaip niekada stipri, kaip niekada gerai imitusi. Šiandieną, po ilgų, nuobodžių dykinėjimo valandų, ji buvo itin gyvybinga ir strykčiojo pakopomis plepėdama su kiekvienu sutiktuoju, visiems spausdama rankas ir juokdamasi iš laidomų juokelių. Saimas ją vadindavo Mylėk Mane; kartais ji susimąstydavo kodėl, bet juk jis galėjo sugalvoti ką nors daug blogiau. Tik beveik pačiame viršuje ji staiga sulėtino žingsnį pamąčiusi, kad gali aplenkti O'Brakeną. Galiausiai, kai visas būrys

virto pro duris į Dokumentų skyriaus patalpas, ji kone lipo jam ant kulnų.

Pirmiausia ji pamatė Smitą, seną rukšną. Jis statė eilėmis kėdes; įnikęs į šį darbą atrodė stulbinamai patrauklus. Šis lieknas, labai šviesus, pilkų akių, kokių keturiasdešimties metų vyriškis priminė vyruką iš plakato „Šlovė mūsų darbininkams intelektualams“, tik, aišku, neturėjo teleskopo. Rodės, jis svajoja apie kažką santūraus, bet malonaus. Galbūt galvojo apie muziką. Nors truputį šlubavo, vaikštinėjo aiškiai mėgaudamasis; matėsi, kad jam patinka fizinė veikla.

Bet tada jis pastebėjo Džuliją, ir jo burna persikreipė iš pasibaurėjimo, lūpos suplonėjo. Net keista, kaip jis pasikeitė — iš vanago į roplį. Džulija pagalvojo: „Nėra to blogo, ko neištaisytum smagiai pasidulkinęs.“ Taip pagalvojusi kone nusijuokė, nes, aki-vaizdu, tai gryniausia tiesa. Tikroji jo bėda visai ne tai, kad jo tėvai buvo nežmogai, kad jam sunku laikytis partijos doktrinos, tikroji bėda net ne bjaurus kosulys. Senam rukšnai nesusiklostė sekso reikalai. Savaime suprantama, kalta moteris. Kas gi dar?

Kai Smitas atsisėdo, Džulija nedelsdama nuėjo ir atsisėdo tiesiai už jo. Prieš save pasiteisino tuo, kad kėdė po langais. Bet kai jis sustingo sutrikdytas jos artumo, ją užliejo piktdžiuga. Šalia jos stovėjo nedidelė knygų spintelė su vienintele knyga — dulkių sluoksneliu nuklotu senu 1981-ųjų naujakalbės žodynu. Ji įsivaizdavo, kaip perbraukia pirštu per dulkes ir jam ant sprando juoduliu išvedžioja... gal „Dž“, pirmas savo vardo raides, nors, aišku, niekada taip nepadarytų.

Vienintelė bėda čia sėdint buvo kvapas; Džulija jį užuodė. Visą įvertinus, jis turėjo atsiduoti pelėsiams, bet nuo jo dvelkė geru vyrišku prakaitu. Paskui ji atkreipė dėmesį į jo plaukus — tankius, gražius; turėtų būti gana malonu juos liesti. Kaip neteisinga, kad partija užpainioja gražuoliukus. Geriau susirinktų visokius amplfortus ir saimus, o jai paliktų smitus.

Tada, kaip ir buvo galima numanyti, šalia Smito atsisėdo Margarita, paskui atėjo O'Brajenas ir atsisėdo šalia Margaritos. Margarita ir Smitas vienas į kitą nekreipė jokio dėmesio. Visi Dokumentų skyriaus žmonės tokie. Negali būti patikimi tie, kurie kiaurą dieną darbuojasi skaitydami senamintes, todėl Dokumentų skyriaus darbuotojai neprisileido vieni kitų ištiestos rankos atstumu. Tačiau dabar Džulijai nedavė ramybės kitas klausimas — kodėl O'Brajenas sekioja paskui Margaritą. Juk jam tikrai neturėtų būti *smagu* stebėti, kaip ji maivosi ir dūsauja į jį žiūrėdama?

Džulija nosisuko — visada taip saugiausia, kai kas nors neįprastai elgiasi, — ir žiūrėjo pro langus. Tą akimirką prasklendė vėjyje besiblaškanti laikraščio draiskana, paskui staiga išsilygino ir nūrė ant stogų kažkur žemai žemai. Iš tokio aukščio nepasakysi, kur prolių, o kur partijos kvartalai; labai keista, kai pagalvoji. Taip pat ne iš karto įžiūrėdavo bombų išraustas duobes; jei esi gatvėje, duobės žioji visur; kartais Londonas labiau panėsi į kraterį nei į miestą. Dienos metu privatiems asmenims draudžiama naudoti kurą; skystas dūmelis vinguriavo tik virš A1 valgyklų korpusų. Elektros energijos tiekimas irgi nutrauktas; purvini neapšviesti biurų pastatų langai traukė žvilgsnį rūškanu jūros spindesiu.

Vaizdą šiek tiek užstojo ant gretimo Transporto skyriaus pastato įrengtas teleekranas, kuriame judantys vaizdai kūrė iliuziją, kad taip virpa ir subtiliai keičiasi dienos šviesa. Vaizdai mainėsi paprasta seka. Iš pradžių buvo rodomas aikštelėje nekaltai žaidžiančių rausvaskruosčių vaikų pulkelis. Horizonte juodavo vis artėjanti visokių iškrypėlių, euraziečių ir kapitalistų, gauja, tiesianti į vaikus grobuoniškas rankas. Tada iškilo piktadarius užgožiantis Didžiojo Brolio atvaizdas, ir danguje pasirodė šūkis: AČIŪ, DIDYSIS BROLI, UŽ SAUGIĄ MŪSŲ VAIKYSTĘ! Paskui pasirodė tie patys vaikai, tik jau vilkintys šnipų — vaikų organizacijos — uniforma: pilkais šortais, mėlynais marškiniais, ryšintys raudonas skareles. Linksmieji šnipai pražygiavo nešini angsoco vėliava, ir danguje

išryškėjo šūkis: STOK Į ŠNIPŲ GRETAS! Tada vaizdas išbluko, vėl pasirodė pirmi kadrai.

Virš šio ekrano vikriai dangų raižė sraigtasparniai. Iš pradžių krito į akis didieji, kurių gausmas girdėjosi net už storų stiklų. Šiuos sraigtasparnius valdė pilotas ir du šauliai; kartais pravirų sraigtasparnio durų kiaurymėje buvo galima pamatyti kuo ramiausiai sėdintį šaulį, į kelį atrėmusį juodą šautuvą. Jeigu jau galvojai apie sraigtasparnius, galėjai įžiūrėti ir žemiau zujančius mikrosraigtasparnius; tada didieji imdavo atrodyti kaip mažųjų tėvai. Mikrolėktuvėliai buvo valdomi nuotoliu, o ne viduje sėdintčių žmonių. Mikriukai buvo skirti tik sekti ir skraidė išorinės partijos zonose; pakėlęs nuo darbų galvą, dažnai galėdavai pamatyti palei langą tarsi čirskantį paukštį lakiojantį mikriuką.

Vis dėlto, žvelgiant pro langą, labiausiai stulbino Meilės ministerija. Statinys kilo iš griuvėsių krūvų ir žemų namukų spiečiaus it baltas pelekas, kyšantis iš rusvo drumzlinio vandens. Švytinčių sienų fone galėjai įžiūrėti liaunų kabelių ažūre įstrigusias mažutytes darbininkų figūreles, gremžiančias baugiai spindintį sniego baltumo statinio šoną. Jeigu ne tie mažutyčiai darbininkai, būtų galima pamanyti, kad paties pastato nė būti nėra — toks jis buvo baltas, apleistame mieste ir apniukusiame danguje iškaltas portalas į tuštumą. Meilės ministerija buvo visai be langų, ir šitai asketiškam pastato grožiui suteikė papildomą atspalvį — tarsi vien žiūrint imtų dusinti. Džulija buvo girdėjusi kalbant, kad ten gyvenančios pelės yra be akių; ir kam tų akių reikia, jeigu nėra šviesos. Paistalai, aišku. Net kai būdavo nutraukiamas elektros tiekimas, keturiose didžiosiose ministerijose elektros lemputės šviesdavo visada. Visgi tos mitinės aklos pelės jai kėlė nerimą. Jos įkūnijo tikras baisybes, kurios dėjosi už tų sienų, baisybes, kurių niekas nematė, todėl tegalėjo įsivaizduoti.

Už Meilės ministerijos pietvakarių kryptimi stūksojo kuklesnis stiklinis Pertekliaus ministerijos bokštas, spindintis žiburiais.

Toliau į pietus — beveik nematoma Taikos ministerija, blausus šviesulys migloje. Dar toliau Džulija matė išskydusią žalsvą miglėlę — galbūt laukus pačiame Londono pakraštyje. Jai visada atrodė, kad toji miglėlė — tai Kentas arba pusiau autonominė 5-oji zona; taip buvo oficialiai vadinama vieta, kurioje ji užaugo.

Dauguma kitų Teisybės ministerijos darbuotojų buvo gimę mieste ir praeidavo pro langus, laukan nė nedirstelėję, bet Džulija niekaip negalėjo atsižiūrėti į Londoną. Jai net patiko, kad jis toks suniokotas ir sugriautas, toks laukinis, nuklydus jau už partijos teritorijos. Tai didžiausias Pirmosios pakilimo juostos miestas, tankiausiai gyvenamas visos Okeanijos miestas nuo Šetlando pusiau autonominės zonos iki Argentinos ekonominio regiono. Džulija nepaliovė džiaugtis nusišypsojusia sėkme čia gyventi, nors pati buvo gimusi pusiau autonominėje 5-ojoje zonoje tarp karvių ir mažų trobelių.

Kol ji spoksojo pro langą, rinkosi žmonės, vyriškas Smito kvapas išsisklaidė sumišęs su nešvarių skalbinių troškia smarve, gaižiu burnos kvapu ir pigiu muilu. Kai kurių žmonių veiduose jau matėsi pasipiktinimas, ruošiantis neapykantos dviminutei. Visada labai keista stebėti, kaip jie urzgia rūšiai dėbsodami į tuščią teleekraną. Džuliją, kaip visada, užplūdo tas pats viltingas jausmas, kad šįkart neišdegs — jie pabandys lieti pyktį, bet galiausiai sutrikę pasiduos ar tiesiog pratrūks kvatoti. Kai tik ji taip įsivaizduodavo, išvysdavo save atsistojančią ir teisėtai barančią pašaipūnus. Tikrame gyvenime ji pirmoji pradėtų juoktis.

Ir tada prasidėjo. Greičiau pajusdavai nei išgirsdavai — ir dabar nuvilnijo tarytum perkūnijos virpesiai, galiausiai subėgantys į pernelyg garsų gergždžiantį balsą. Rodėsi, kad net metalinės kėdės zvimbia, kad lempos pūkščia ištiktos migrenos. Kai teleekrane pasirodė pažįstamas šlykštus Emanuelio Goldšteino veidas, visi suriko apimti pykčio.

Tai buvo liesas, intelektualus veidas, sušildytas gerumo, kuris

greitai ima atrodyti suokalbiškas ir apsimestinis. Akys už akinių stiklų ir vaikiškos, ir gašlios. Storos lūpos visada drėgnos. Į jas žiūrint norėdavosi užsimesti koją ant kojos. Galvą gaubiantis baltų plaukų pūkas — tarsi avies vilnos kuokštai; ir pats papurtęs veidas tarsi avies snukis. Net jo balsas buvo irzliai mekenantis. Filmuko pradžioje jis sakė kalbą, kuri iš pradžių atrodė kaip bet kuri kita partijos kalba. Iš tikrųjų ilgas atkarpas jis kalbėjo naujakalbe: *Šleikšmintė pliusgerai užvaldo teiskovus*. Reikėjo gerai įsiklausyti, kad išgirstum ir suprastum — iš tikrųjų jis puola Okeaniją, partiją ir burnoja prieš jų abiejų gyvenimo būdą.

Kadaise Emanuelis Goldšteinas buvo revoliucijos didvyris ir kovojo Didžiojo Brolio pusėje. Paskui jis nusigręžė nuo partijos, o dabar visą energiją ir klatingą gudrumą skyrė Okeanijai ir jos žmonėms žlugdyti. Niekas negalėjo būti tikras, kad išvengs jo piktavališkumo. Jeigu jam nepavykdavo sukurstyti piliečių stoti prieš partiją, jis užnuodydavo vandens atsargas. Jeigu jam neišeidavo ištvirtinti mažų vaikų, sprogdindavo jų mokyklas. Jis bjaurėjosi skaisčiais ir drąsiais, nes pats neturėjo šių savybių, ir dėl šios priežasties visa išsigimusio parazito širdimi nekenė Didžiojo Brolio. Nors jo kalbos visada buvo persunktos akivaizdaus melo ir beprasmišmo žargono, tokio kaip „žodžio laisvė“ ir „žmogaus teisės“, jam vis tiek pavykdavo apmulkinti kai kuriuos žmones. Jo patarnautojai buvo kalti dėl visų Okeanijos blogybių, pradedant sabotazu, reiškiančiu, kad niekam nepakaks maisto, ir baigiant smukdoma karių morale, trukdančia Okeanijai laimėti karą.

Savaime suprantama, ne viskas galėjo būti tiesa. Apie Goldšteino nusikaltimus sklandė tiek daug istorijų, kad tiems nusikaltimams įvykdyti būtų prirėkę tūkstančio metų. Londone neva knibždėte knibždėjo teroristų, bet niekam nebuvo tekę pamatyti tokio piktadario su kūnu ir siela. Ypač neįtikimos rodėsi pasakos apie Goldšteino gebėjimus išsisukti nuo teisingumo — visada būdavo pasakojama apie kvapą gniaužiančius mūsų drąsuolių vaiki-

nų juodais drabužiais žygdarbius, įterpiant žeminančią sceną, kai Goldšteinas griūna ant užpakalio ir verkšlena, meldamas palikti jį gyvą, bet paskutinę minutę jo gelbėti atskuba kažkoks niekšas, dažniausiai koks nors aukštesnio rango partinis, ką tik praradęs partijos pasitikėjimą.

Šiandieną Goldšteinas mėtėsi kvailiausiais ir bjauriausiais žodžiais, pasisakydamas prieš karą, tarsi dėl karo būtų kalta tik Okeanija. Jam buvo nė motais tą rytą bombų užmušti žmonės. Kad žmonėms nekiltų pavojaus linkti jo pusėn, šviečiančiame ekrane jam už galvos pasirodė žygiuojančių Eurazijos karių gretos — begalinė stambių vyrų rūsčiais veidais minia. Dabar neapykantos dviminutė buvo pasiekusi kulminaciją — visa salė bangavo ir klykė. Margarita gražiai įraudo, rėkė plačiai išsižiojusi, apimta siautulingo įniršio, O'Brajenas drąsiai pašoko nuo kėdės, tarsi pasirengęs atremti nekenčiamą priešą. Net Smitas riaumoją apniktas įtūžio, spardydamas kėdės skersinį, tarsi traukomas mėšlungio. Vieną rizikingą akimirką Džulija ištrūko iš kilusio alaso ir ėmė nešališkai svarstyti, ar gali būti, kad Smitas apsimetinėja. Paskui jai smogė panika. Ji pamiršo rėkti. Dabar ėmė taisyti žiovulys.

Džulija instinktyviai čiupo nuo šalia esančios lentynos seną naujakalbės žodyną. Giliai įkvėpusi suriko „Kiaulė! Kiaulė! Kiaulė!“ ir sviedė sunkią knygą visiems virš galvų. Knyga nuskriejo per visą salę ir trinkelėjo į ekraną taip, kad šis sužvangėjo. Visi net pašoko, ir tą akimirką Džuliją pervėrė mintis — šis jos veiksmas galėjo būti supastas kaip išpuolis prieš ekraną. Teleekranai buvo stebėtinai atsparūs, ir knyga tikrai negalėtų jų sudaužyti, bet ar O'Brajenas šitai žino? Gal jis pamanyš, kad toks jos poelgis — sabotažas?

Bet O'Brajenas ir toliau baubė nieko nepaisydamas, o kiti žmonės ėmė atakuoti ekraną viskuo, kas tik papuolė po ranka. Vienas vyras metė į jį pakelį cigarečių, kitas — batą. Džulija pra-

kaitavo iš baimės, bet viskas baigėsi gerai — išdavikiškas žiovulys nuslopo.

Dabar vaizdas ekrane ėmė keistis. Goldšteino veidas pavirto į tikro avino snukį, o balsas skambėjo kaip pratisas ausį režiantis *beee*. Kai tik žmonės pradėjo juoktis ir tyčiotis, aviną pakeitė stambus Eurazijos karys, kuris šoko į žiūrovus, atkišęs tratantį automatą. Keli priekyje sėdintys žmonės net atšlijo.

Bet šis vaizdas akimirksniu išskydo, išryškėjo raminantis Didžiojo Brolio, partijos lyderio, kokių keturiasdešimt penkerių metų vyriškio vešliais juodais plaukais ir juodais ūsais veidas. Šis Didysis Brolis buvo ir panašus, ir nepanašus į jauną Didįjį Brolių plikomis rankomis, pavaizduotą karius verbuojančiuose plakatuose, arba į Didįjį Brolių vaiką šnipų organizacijos ženkleliuose. Brandaus amžiaus vadas buvo gražus ir be galo vyriškas pačia tikriausia ir tyriausia prasme. Tai žmogus, ištisus dešimtmečius kovojęs už savo žmones ir likęs gyvas, kad pamatyti, kaip jo vizija virto tikrove. Per visą kovų kelią jis buvo išduotas nesuskaičiuojamos daugybės žmonių, kuriuos jis vadino ištikimais draugais, daugybę kartų jo vos nenužudė kapitalistai, bet jis drąsiai atsilaikė prieš pražūtingą tvaną. Jis suprato paprastą žmogų ir sprendė visas jo bėdas. Jis buvo didis, bet kartu ir geras. Kad mylėtum Didįjį Brolių, negalėjai būti kvailys, sakyk, ką nori.

Prabilus Didžiajam Broliui, visi pasisuko į ekraną, tarsi šildytųsi jo šviesa. Didysis Brolis kalbėjo: „Esame visi kaip vienas. Tiesa mūsų pusėje...“ Paskui nuskambėjo dar daugiau įspūdingų paprastų žodžių, kurie iškart išgaravo Džulijai iš galvos. Margarita, krūtine persisvėrusi per tuščios kėdės atlošą priešais, murmėjo: „Mano išgelbėtojas!“ — paskui užsidengė rankomis veidą. Smitas irgi pasitempė, iškėlė šviesiaplaukę galvą.

Per paskutines sekundes Didžiojo Brolio veidas išbluko, jį pakeitė raudoname fone storai išvedžiotomis juodomis raidėmis užrašyti trys pagrindiniai partijos šūkiai: KARAS — TAI TAIKA.

LAISVĖ — TAI VERGIJA. NEŽINOJIMAS — TAI JĖGA. Tada teleekranas užtemo, žiūrovai tematė blausius savo pačių atspindžius. Jie ėmė skanduoti: „Dė-Bė! Dė-Bė! Dė-Bė!“ Iš pradžių skandavimas aidėjo pavieniais padrikais balsais, bet greitai susiliejo į vieną darnų, neskubų ritmą. Tie, kurie dar sėdėjo, pašoko ant kojų; kai kas bilsnojo kojomis ar barbeno į kėdžių atlošus. Ši ritualo dalis visada leisdavo atsipalaiduoti. Visi lengviau atsipūsdavo, nušvisdavo šypsena. Dar viena teisingai sumąstyta mintis, dar vienas teisingai pajautas jausmas. Galų gale, kiekvienas dar kartą galėjo įsitikinti, kiek nedaug partija prašo. Visai nereikia mokėti visų naujausių naujakalbės žodžių ar stengtis įtikėti prieštaramis. Jei nekenti priešo, gali būti mylimas. Žmonės lyg apkvaitę šypsojosi vienas kitam, kai kas ašarojo. Gera buvo neappykantos dviminutė.

Dabar beliko menkutė problemėlė susiprasti, kada liautis skanduoti. Niekas nenorėtų liautis pirmas, bet būti paskutiniam irgi negerai. Džulija nutarė vadovautis O'Brajeno pavyzdžiu, bet, kol mąstė, jis pasuko galvą, ir ji apstulbo pamačiusi, kad O'Brajenas nebeskanduoja. Jo išraiška irgi buvo keista — veide atsispindėjo ne džiaugsmas, bet kažkoks linksmas smalsumas. Iš pradžių Džulijai pasirodė, jog tai seksualu; ji stebėjosi galvodama, kad prastos išvaizdos Margaritai iš tikrųjų kažkaip pavyko jį patraukti.

Bet O'Brajenas nežiūrėjo į Margaritą. Neįtikėtina, bet jiedu su Smitu žvelgė vienas kitam į akis. Smito veidas buvo atviras, ramus, nušvitęs kažkokiu paslaptingu švelnumu. Jis buvo tarsi pieva, besimaudanti saulės spinduliuose.

Džulija instinktyviai nosisuko, ir tą akimirką skandavimas nutilo. Ji užsičiaupė sulig paskutine iš gausybės „B“, o kai vėl atsiskuto pažiūrėti, O'Brajenas ir Smitas niauriais veidais jau žvelgė į priekį. Nė nepamanytum, kad jie galėtų vienas kitą dominti.

Džulija jau nebesupaisė, ką iš tikrųjų matė. Žmonės paprasčiausiai žiūrėjo vienas į kitą. Kiek tai reikšminga? Smito veidas ir jame atsispindinti meilė menkai kuo skyrėsi nuo visų kitų skan-

duojančiųjų. Ar tikrai reikėtų stebėtis, kad O'Brajenas išsiblaškęs linksmai žvelgė į seną rukšną? Saimas kasdien taip žiūri.

Žmonės pradėjo kilti nuo kėdžių. Prie O'Brajeno priėjo Amplfortas ir pataikaudamas prakalbo apie naujas poezijos kvotas. Linkčiodamas, nutaisęs susidomėjusio pašnekovo išraišką, O'Brajenas vėl spinduliavo nuoširdumu. Pradėjęs stumdyti kėdes Smitas atrodė kaip visada suvargęs ir surūgęs, užsisklendęs savyje.

Ne, tikrai nieko nenutiko. Džulija viską išmetė iš galvos ir pakilo ketindama leisti ilgon kelionėn atgal į Literatūros skyrių.